

ДОДАТОК

Кейс-менеджмент та діти, які пережили гендерне насильство (ГН)

- ГН - це парасольковий термін для будь-якого шкідливого діяння, яке здійснюється проти волі людини, і яке засноване на соціально приписаних (гендерних) відмінностях між чоловіками та жінками.¹
- Дитина, яка зазнала і пережила прояв ГН, - це особа у віці до 18 років, яка зазнала будь-якої форми насильства, особливо гендерного насильства.

Діти та підлітки² є одними з найбільш вразливих груп, які піддаються гендерному насильству в ситуаціях конфліктів та надзвичайних ситуацій, не тільки тому, що вони можуть бути під загрозою, але також через обмеженість їхніх можливостей у прийнятті рішень та високий рівень залежності від дорослих. Діти без батьківського піклування часто піддаються набагато вищому ризику, ніж ті діти, які перебувають у своїх сім'ях, які здатні захистити і підтримати їх. Крім того, діти з обмеженими можливостями частіше стають жертвами гендерного насильства, оскільки вони не завжди можуть зрозуміти, що таке, наприклад, сексуальна експлуатація, жорстоке поводження та домагання, або як вони можуть захистити себе, або як повідомити про це відповідним державним органам.

Випадки гендерного насильства в більшості випадків занижуються через побоювання стигматизації або помсти, обмежену наявність або доступність надійних постачальників послуг, безкарність винних та недостатню обізнаність про переваги звернення за допомогою.

Цей Додаток представляє «Керівні принципи при роботі з дітьми, які постраждали від гендерного насильства», а також деякі передові практики для тих, хто веде (кейс-менеджерів) справи постраждалих. Дані «Керівні принципи» визначають ролі та обов'язки ключових кейс-менеджерів - членів Робочої групи кейс-менеджменту (РГКМ) з надання гуманітарних послуг при веденні справ (англ. - кейсів) дітей, які постраждали від гендерного насильства. Передбачається координація дій у цих справах між гуманітарними організаціями, що борються з проявами гендерного насильства, та компетентними державними органами. Документ забезпечує розуміння кожним членом РГКМ ролі, за яку відповідає дана організація.

¹Керівні принципи МПК щодо інтеграції заходів проти насильства за ознакою статі в гуманітарних установах. IASC. 2015

²Будь-яка людина у віці від 10 до 19 років. «Оперативні рекомендації» включають рекомендації із захисту дітей віком до 18 років.

Всі кейс-менеджери повинні застосовувати Керівні принципи при роботі з дітьми-жертвами ГН³:

- **Сприяти забезпеченню захисту у найкращих інтересах дитини:** найкращі інтереси дитини є центральними для належного догляду. Першочерговим питанням для дітей є забезпечення їх фізичної та емоційної безпеки - іншими словами, благополуччя дитини протягом усього часу догляду та лікування. Постачальники послуг повинні оцінювати позитивні та негативні наслідки дій за участю дитини та її опікунів (за необхідності). Найменш шкідливі дії завжди вважаються кращими. Всі дії повинні гарантувати, що права дітей на безпеку та нормальний розвиток ніколи не будуть порушені.
- **Забезпечення безпеки дитини:** Забезпечення фізичної та емоційної безпеки дітей має вирішальне значення під час догляду та лікування. Всі дії від імені дитини повинні захищати фізичне та емоційне благополуччя дитини в короткостроковій та довгостроковій перспективі.
- **Заспокойте дитину:** Діти, які розкривають факт сексуального насильства, потребують втіхи, підбадьорення та підтримки з боку постачальників послуг. Це означає, що постачальники послуг навчаються належним чином обробляти розкриття інформації про сексуальне насильство. Постачальники послуг повинні вірити дітям, які розкривають сексуальне насильство, і ніколи не звинувачувати їх у сексуальному насильстві, яке вони пережили. Фундаментальна відповідальність постачальників послуг полягає в тому, щоб діти відчували себе в безпеці та догляді, коли вони отримують гуманітарні послуги.
- **Забезпечення належної конфіденційності:** Інформація про досвід жорстокого поводження з дитиною повинна збиратися, використовуватися, передаватися та зберігатися конфіденційно. Це означає забезпечення 1) конфіденційності інформації, отриманої під час бесіди; 2) того, що обмін інформацією відбувається відповідно до місцевих законів і політик і на основі принципу «необхідності знати», і тільки після отримання дозволу від дитини та/або опікуна; 3) і що інформація про справу зберігається безпечно. У деяких місцях, де постачальники гуманітарних послуг зобов'язані відповідно до місцевого законодавства повідомляти про жорстоке поводження з дітьми місцевим органам влади, обов'язкові процедури звітування повинні бути повідомлені дітям та їх опікунам на початку надання послуг.⁴ У ситуаціях, коли здоров'я або безпека дитини знаходиться під загрозою, існують обмеження на конфіденційність, щоб захистити дитину.
- **Залучайте дитину до прийняття рішень:** Діти мають право брати участь у прийнятті рішень, які мають наслідки в їхньому житті. Рівень участі дитини в процесі прийняття рішень повинен відповідати рівню зрілості та віку дитини. Врахування ідей та думок дітей не повинно перешкоджати правам і обов'язкам опікунів висловлювати свою думку з питань, що стосуються їхніх дітей. Хоча постачальники послуг не завжди можуть слідувати побажанням дитини (заснованим на міркуваннях про найкращі її інтереси), вони завжди повинні надавати більші можливості та підтримувати дітей і ставитися до них прозоро/опікуючись інтересами дитини, спілкуватися з максимальною повагою. У випадках, коли бажання дитини не можуть бути пріоритетними, причини повинні бути пояснені дитині.

Основні принципи роботи з постраждалими дітьми

1. Сприяння найкращим інтересам дитини

Забезпечення безпеки дитини

Комфорт дитини

4. Забезпечити належну конфіденційність

Залучення дитини до процесу прийняття рішень

6. Ставитися до кожної дитини справедливо і однаково

³Догляд за дітьми, які пережили сексуальне насильство. ЮНІСЕФ/ІРС, 2015

⁴Див. Додаток про аналіз нормативно-правової бази, пов'язаний із забезпеченням управління справами про захист дітей та обов'язковою звітністю.

- **Ставитися до кожної дитини справедливо і однаково (принцип недискримінації та інклюзивності):** Всім дітям повинні бути запропоновані однаково високоякісні догляд і лікування, незалежно від їх раси, релігії, статі, сімейного становища або статусу їх опікунів, культурного походження, фінансового становища або унікальних здібностей або інвалідності, тим самим даючи їм можливість досягти свого максимального потенціалу. Жодна дитина не повинна зазнавати несправедливого поводження з будь-якої причини.
- **Зміцнення стійкості дітей:** кожна дитина має унікальні здібності і сильні сторони і володіє здатністю до зцілення. Постачальники послуг несуть відповідальність за виявлення та розвиток природних сильних сторін дитини та сім'ї як частини процесу відновлення та одужання. Фактори, які сприяють стійкості дітей, повинні бути визначені та використані під час надання послуг. Діти, до яких виявляється турбота і можливості для значущої участі в сімейному і громадському житті і які вважають себе сильними, будуть більш схильні до одужання і зцілення від наслідків жорстокого поводження.

Ролі та обов'язки, пов'язані з загальним процесом ведення справ (кейс менеджменту)

І) Координація з організаціями, які борються з ГН (гуманітарна діяльність)

Справа щодо прояву насильства може бути отримана як учасниками протидії ГН, так і учасниками захисту дітей. Нижче окреслено угоду з кейс-менеджерами по боротьбі з ГН з точки зору ролей та обов'язків перед дітьми, які пережили ГН:

- Якщо кейс-менеджери справ про прояви ГН або КЗ, які отримують інформацію про такі прояви, **пройшли навчання щодо того, як поводитися з дітьми, які пережили⁵ насильство**, гуманітарна організація візьме на себе ведення цього кейсу (справи). Організації у сфері захисту дітей мають керуватися у своїй роботі «Оперативними рекомендаціями з захисту дітей».
- Якщо кейс-менеджер справи з ГН або захисту дітей, який отримує інформацію про факт прояву ГН, **не пройшов навчання з догляду за дітьми, які пережили** насильство, організація-суб'єкт протидії ГН буде відповідно звертатися до іншої організації у сфері протидії ГН або захисту дітей, яка має відповідний потенціал і працює в цій географічній місцевості, для надання послуг з кейс-менеджменту, якщо дитина /або опікун погоджується/погоджується на направлення.
- Враховуючи обмежені ресурси та потенціал щодо кейс-менеджменту з гендерного насильства в Україні, **організації з захисту дітей та протидії гендерному насильству, можливо, не були навчені працювати над веденням випадків дітей-жертв, а направлення до соціальних служб може бути неможливим через їх відсутність**. У цьому випадку для відповідних організацій важливо мати координаторів/супервайзерів з технічною спроможністю, які можуть запропонувати підтримку у разі розкриття інформації, а направлення до соцслужб недоступні в районі діяльності. Якщо технічні супервайзери потребують подальших інструкцій та підтримки, вони можуть зв'язуватися з відповідними координаторами секторів захисту дітей та жертв ГН для підтримки.⁶

Для всіх вищезазначених сценаріїв справа повинна бути передана компетентним державним органам (кейс-менеджером, який спочатку бере на себе справу) для координації або повної передачі справи.

⁵Працівники, що ведуть справи з ГН щодо неповнолітніх, повинні мати знання, ставлення та навички для роботи з дітьми, які пережили гендерне насильство. Це включає в себе те, як спілкуватися, залучати та проводити інтерв'ю з дітьми, які зазнали будь-якої форми гендерного насильства; впроваджувати покрокове ведення їхніх справ та надавати психосоціальну допомогу дітям, які пережили гендерне насильство.

⁶Зверніть увагу, що координатор підсектора з питань ГН повинен буде оновити координатора з питань ГН щодо осіб, які підписали Оперативне керівництво з питань ГН, щоб підтримати цей обмін інформацією, а також обмін контактними даними координаторів з членами підсекторів з питань ГН та ГН.

II) Координація з компетентними державними органами

Державні органи (відповідно до законів цієї держави) несуть повну відповідальність за забезпечення захисту та догляд за дітьми, які пережили гендерне насильство. Після виявлення дитини-жертви, члени РГКМ повинні направити дітей-жертв до компетентних органів державної системи захисту дітей (на місцевому рівні) для координації або повної передачі справи. Залежно від спроможності компетентного державного органу та/або угоди про залучення, гуманітарні організації – менеджери таких справ (захист дітей та ГН) можуть підтримувати різні кроки в процесі ведення справ.

Сервіс	Залучені провайдери
Управління справами дітей, які пережили гендерне насильство	Служба у справах дітей (Мінсоцполітики), Центри соціального обслуговування (Мінсоцполітики), члени РГКМ та учасники кейс-менеджменту справ з ГН з досвідом кейс-менеджменту для дітей, які пережили ГН
Випадки насильства в сім'ї та сексуального насильства ⁷	Національна поліція
Клінічна допомога (включаючи послуги з психічного здоров'я)	Міністерство охорони здоров'я (лікарні, заклади охорони здоров'я тощо)

Деякі передові практики для організацій у ролі кейс-менеджерів, коли вони беруть участь:

Ведення справ для дітей, які пережили гендерне насильство, вимагає, щоб соціальні працівники мали спеціалізовані знання та навички роботи з дітьми. Держоргани несуть кінцеву відповідальність за забезпечення того, щоб персонал, який працює з дітьми-жертвами, мав необхідні основні компетенції, навчання та нагляд для забезпечення дотримання найкращих практик та принципу недопущення шкоди протягом усього процесу.

Кейс-менеджери повинні дотримуватися стандартних кроків кейс-менеджменту, які використовуються з дорослими, які пережили прояви насильства, але ці кроки мають бути адаптовані для відповідності потребам дітей.

При проведенні кейс-менеджменту для дітей-жертв ГН, де це можливо і безпечно, батьки, які не вчинили правопорушень, або інші опікуни, повинні брати участь у процесі кейс-менеджменту. Якщо це неможливо, слід визначити довіреного дорослого для участі в процесі ведення справи з ГН, якщо дитина погоджується.

Надається початкова емоційна підтримка та інформація про варіанти підтримки (медична, психосоціальна, юридична, безпека, охорона). Обговорюються переваги та наслідки такої підтримки. Ті, хто пережив прояв ГН, повинні дати дозвіл, перш ніж кейс-менеджери зв'яжуться з будь-якою організацією.

План дій та/або план безпеки (включаючи соціальну підтримку та послуги) встановлюються разом з потерпілим і має відповідати потребам потерпілого. Якщо потерпілий знаходиться в очевидній небезпеці, розробити план безпеки на основі найкращих інтересів потерпілого, щоб максимізувати його/її безпеку.

⁷Див. Додаток про аналіз нормативно-правової бази із забезпечення кейс-менеджменту у справах про захист дітей та обов'язкову звітність.

Пріоритетність випадків: Під час оцінки випадки гендерного насильства проти дітей повинні визначатися як пріоритетні. При цьому використовується таблиця пріоритетності випадків у Додатку Х, а також відповідно до національного законодавства. Ця таблиця пріоритетності випадків допомагає кейс-менеджерам та іншим особам, які надають послуги у випадках гендерного насильства, визначити пріоритетність випадків та забезпечити своєчасне надання підтримки клієнтам. Випадки класифікуються як:

- Невідкладні випадки – безпосередня небезпека для постраждалого або когось іншого. Початкова реакція менеджера по справах повинна бути негайною або максимальною протягом 1 дня. Справа повинна бути розглянута разом із супервайзером.
- Термінові випадки – ризик для безпеки або благополуччя неповнолітнього. Початкова відповідь менеджера по такій справі повинна бути надана протягом максимум 3 днів. Супервайзер повинен бути поінформований про рішення/дії.
- Помірний ризик – клієнт кейсу (у справі) потребує послуг, але не знаходиться в безпосередній небезпеці або ризику. Початкове реагування менеджера з кейс-менеджменту має бути здійснено протягом 1-3 тижнів.

При роботі з дітьми, які пережили сексуальне насильство, соціальні працівники повинні мати можливість:

- Застосувати технічне розуміння сексуального насильства для навчання та підтримки дітей та сімей протягом усього процесу ведення справи.
- Застосувати відповідні навички, дружні до дітей, через процес управління справами.
- Адаптувати кроки та процедури кейс-менеджменту для дітей-жертв ГН. Це включає:
  - Дотримання керівних принципів роботи з дітьми-жертвами.
  - Дотримання процедури інформованої згоди/погодження. У справах, коли направлення відбувається без згоди дитини або згоди опікуна, важливо інформувати дитину та/або батька або іншого опікуна про втручання, які будуть зроблені від їхнього імені (див. Розділ 5.1 щодо процедур інформованої згоди та погодження та Додаток про обов'язкову звітність).
  - Оцінка їхніх безпосередніх медико-санітарних, психосоціальних та правових/юридичних потреб та використання кризового втручання для мобілізації служб раннього втручання, які забезпечують здоров'я та безпеку дитини (відповідно до національного законодавства - див. Додаток про обов'язкову звітність).
  - Проведення постійних оцінок безпеки проживання дитини в сім'ї та інших соціальних контекстах після розкриття фактів насильницьких проявів.
  - Вживання рішучих і відповідних заходів, коли дитина потребує захисту, наприклад, усунення з-під шкідливого для неї догляду. Для цього знадобиться залучення компетентних державних органів.
  - Знання постачальників послуг, дружніх до дітей, та надання відповідних рекомендацій.
  - Потреба взаємодіяти належним чином з дітьми з обмеженими можливостями та їх опікунами, включаючи опікунів з обмеженими можливостями, та подавати інформацію таким чином, щоб вони могли її зрозуміти.

Запобігання сексуальній експлуатації та насильству (PSEA)

У гуманітарних установах всім організаціям доручено мати протоколи для захисту від сексуальної експлуатації та насильства з боку гуманітарних працівників. Організації повинні чітко розуміти протокол звітування та інформувати потерпілого про те, кому буде повідомлено про прояв насильства, кому така інформація буде надана та які очікування будуть щодо участі потерпілого (див. пункт 1.1 «Оперативних рекомендацій»).